

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

โครงการย่อยที่ 1 การวิจัยและพัฒนายกระดับชุมชนให้เป็นชุมชนต้นแบบด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

กิจกรรมที่ 1 การวิจัยและพัฒนายกระดับชุมชนให้เป็นชุมชนต้นแบบด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายตามศักยภาพและความโดดเด่นของชุมชน ได้แก่ (1) ชุมชนต้นแบบด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบทอดความรู้ และ (2) ชุมชนต้นแบบด้านการสร้างเศรษฐกิจจากพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพ

พื้นที่ดำเนินงาน: จำนวน 5 แห่ง

- 1) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 3 แห่ง ได้แก่ ห้วยโป่ง (บ้านห้วยน้ำกั้น) ห้วยหลวง (บ้านห้วยอีค่าง) แม่สะเรียง (บ้านป่าแป๋)
- 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 2 แห่ง ได้แก่ วาวี (แม่พริก) และดอยปุย

วิธีการดำเนินงาน

- 1) คัดเลือกชุมชนที่จะพัฒนายกระดับให้เป็นชุมชนต้นแบบในแต่ละด้าน
- 2) ประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการวิจัยตามเกณฑ์การประเมินความสำเร็จของชุมชนที่ได้คัดเลือก และสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อยกระดับชุมชนให้เป็นชุมชนต้นแบบ
- 3) จัดเวทีชี้แจงเป้าหมายให้กับสมาชิกกลุ่ม/ชุมชน และวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน
- 4) ปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินการยกระดับชุมชนให้เป็นชุมชนต้นแบบตามที่วางไว้
- 5) ติดตามและสรุปผลการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 2 การขยายผลหลักสูตรท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพสู่พื้นที่อื่น โดยแบ่งเป็นหลักสูตรชุมชน และหลักสูตรโรงเรียน

พื้นที่ดำเนินงาน: จำนวน 1 แห่ง ได้แก่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 1 แห่ง ได้แก่ วาวี (แม่พริก)

วิธีการดำเนินงาน

- 1) หลักสูตรท้องถิ่น (โรงเรียนที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ)
 - (1) คัดเลือกโรงเรียนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่จะขยายผลหลักสูตรท้องถิ่น
 - (2) ประชุมชี้แจงร่วมกับคณะครูเกี่ยวกับการบรรจุหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น” ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นจะตรงตามคำอธิบายรายวิชา และมาตรฐานรายวิชา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนให้กับนักเรียน
 - (3) จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียน ภายใต้กรอบของหลักสูตรท้องถิ่นที่โครงการวิจัยได้จัดทำร่วมกับโรงเรียนและมีการนำไปใช้แล้ว เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทชุมชนและโรงเรียนนั้น
 - (4) วางแผนการดำเนินการร่วมกันในการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในโรงเรียน
 - (5) ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน

- (6) ติดตามผลการดำเนินงานและสรุปบทเรียนร่วมกัน
- 2) หลักสูตรชุมชน
 - (1) คัดเลือกพื้นที่เยี่ยมเยียนของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 1 แห่ง ที่จะขยายผลหลักสูตรท้องถิ่น
 - (2)หารือร่วมกับผู้นำชุมชน และผู้รู้ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อชี้แจงการดำเนินงานโครงการวิจัยในการขยายผลหลักสูตรท้องถิ่นในพื้นที่
 - (3) จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เกี่ยวกับ การอนุรักษ์ ป่านุ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น ร่วมกัน
 - (4) ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน
 - (5) ติดตามผลการดำเนินงานและการสรุปบทเรียนร่วมกัน

กิจกรรมที่ 3 การขยายผลการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นสู่พื้นที่ใหม่

พื้นที่ดำเนินงาน: จำนวน 5 แห่ง

- 1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 2 แห่ง ได้แก่ ห้วยก้างปลา ผาผึ้ง-ศรีคีรีรักษ์
- 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะป่าเถื่อนใหม่
- 3) โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง 2 แห่ง

วิธีการดำเนินงาน

- 1) วิเคราะห์พื้นที่และความพร้อมของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย
- 2) ศึกษาและคัดเลือกองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และรูปแบบการอนุรักษ์ ป่านุ การใช้ประโยชน์ และการถ่ายทอดองค์ความรู้พืชท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน
- 3) จัดเวทีสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำชุมชน กลุ่มแกนนำ และโรงเรียนในพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหารือเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินงาน
- 4) วางแผนการดำเนินงานโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
- 5) ดำเนินกิจกรรมตามแผน
- 6) ติดตามและประเมินผลผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

กิจกรรมที่ 4 การประเมินมูลค่าจากการอนุรักษ์ ป่านุ พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน

พื้นที่ดำเนินงาน : จำนวน 5 แห่ง

- 1) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 3 แห่ง ได้แก่ ห้วยโป่ง (บ้านห้วยน้ำกั้น) ห้วยหลวง (บ้านห้วยอีค่าง) แม่สะเรียง (บ้านป่าแป๋)
- 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 2 แห่ง ได้แก่ ปากกล้วย วาวี (แม่พริก)

วิธีการดำเนินงาน

- 1) ทำการ เช่น การใช้ประโยชน์เนื้อไม้ในกรณีต่างๆ การใช้ประโยชน์จากใบ ดอก และผลไม้ รวมทั้งการประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรง (direct use value) ใช้ประโยชน์ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation value) เป็นต้น ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบใช้เกณฑ์กำหนดเป็นร้อยละ (บุญชม, 2535) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากจำนวน

ประชากรที่มีใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์ พื้นที่พืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน

- 2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ (1) Frequencies เพื่อแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล (2) Descriptive เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าความคาดเคลื่อน มूलค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงของผู้ให้ข้อมูล และใช้สถิติอ้างอิง (Inferential statistics) ได้แก่ t-test เพื่อเปรียบเทียบมูลค่าการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ฯ กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ฯ ในชุมชน โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS (อรุณี, 2553)
- 3) ทำการประเมินมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value) ได้แก่ การดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โดยวิธีการวางแผนสำรวจและเก็บข้อมูล ในพื้นที่ป่ารอบชุมชน หรือระบบวนเกษตรในชุมชน สำหรับขนาดแปลงและจำนวนแปลงศึกษานั้นพิจารณาตามความเหมาะสมของพื้นที่และงบประมาณ (อุทิศ, 2542)
- 4) นำข้อมูลที่ได้จากการวางแผนมาวิเคราะห์หามวลชีวภาพ โดยใช้สมการของ ชิงชัย และกันตินันท์ (2554) จากนั้นนำไปประเมินการกักเก็บคาร์บอน ยึดตามการศึกษาของ IPCC (2006)
- 5) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมมาประเมินมูลค่า โดยคำนวณเฉพาะผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินจากราคาตลาด (Market Value) (พัฒน์นฤมล, 2559)

โครงการย่อยที่ 2 การวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นและการพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจ

กิจกรรมที่ 1 การศึกษาวิธีการขยายพันธุ์และเขตกรรมพืชท้องถิ่นหายากและพืชที่มีศักยภาพ

พื้นที่ดำเนินงาน : จำนวน 5 แห่ง

- 1) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 1 แห่ง ได้แก่ ห้วยโป่ง (บ้านห้วยน้ำกิน)
- 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 4 แห่ง ได้แก่ วาวี (บ้านใหม่พัฒนา) แม่สลอง (บ้านแม่เตอ-แม่จันหลวง) ดอยปุย ปางมะโอ

วิธีการดำเนินงาน

- 1) คัดเลือกชนิดพืชท้องถิ่นที่มีสถานภาพเป็นพืชหายาก จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ ตีนชั่งดอย หงส์ผาคำ ลิลี่ป่า และพืชที่มีศักยภาพ จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ลิงลาว และ น้อยหน้าเครือ
- 2) ศึกษาวิธีการเพาะขยายพันธุ์และการปฏิบัติรักษาที่เหมาะสมสำหรับพืชแต่ละชนิด ทั้งในท้องปฏิบัติการ และแปลงทดสอบร่วมกับเกษตรกร โดยมีประเด็นการศึกษาดังนี้

ลำดับ	ชนิดพืช	การศึกษา		รายละเอียดการศึกษา	พื้นที่ศึกษา
		ขยายพันธุ์	เขตกรรม		
1	ตีนชั่งดอย <i>Paris polyphylla</i> Smith		✓	วิธีการปลูกในสภาพแปลงปลูก	ปางมะโอ
2	หงส์ผาคำ <i>Rhynchanthus</i> sp.	✓		ทดสอบวิธีการขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	แม่สลอง วาวี

ลำดับ	ชนิดพืช	การศึกษา		รายละเอียดการศึกษา	พื้นที่ศึกษา
		ขยายพันธุ์	เขตกรรม		
3	ลิลลี่ป่า <i>Lilium primulinum</i> var. <i>burmanicum</i> Stearn		✓	การปลูกในกระถางเพื่อการผลิตไม้กระถาง	ดอยปุย
4	น้อยหน่าเครือ <i>Kadsura</i> spp.	✓	✓	- ทดสอบวิธีการเพาะขยายพันธุ์โดยวิธีการไม่อาศัยเพศ - ศึกษารูปแบบการปลูก (ขึ้นค้าง/ร่วมกับต้นไม้)	ห้วยโป่ง แม่พริก
5	ลึงลาว <i>Aspidistra</i> <i>sutepensis</i> K.Laren		✓	การจัดการเพื่อสร้างผลผลิตนอกฤดู	ห้วยโป่ง ปางมะโอ

- 3) บันทึกข้อมูลวิธีการขยายพันธุ์ การปลูก และการเจริญเติบโตของพืชที่ศึกษาทั้ง 5 ชนิด
4) สรุปผลการศึกษา

กิจกรรมที่ 2 การพัฒนาแหล่งปลูกพืชท้องถิ่นเพื่อทดแทนการเก็บหาจากป่า

พื้นที่ดำเนินงาน : จำนวน 5 แห่ง

- 1) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 1 แห่ง ได้แก่ ห้วยโป่ง (บ้านห้วยน้ำกิน)
- 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 4 แห่ง ได้แก่ สบเมย ปางมะโอ วาวิ (แม่พริก) ป่าเกียะใหม่

วิธีการดำเนินงาน

- 1) คัดเลือกพืชท้องถิ่นที่ต้องการปลูกเพื่อทดแทนการเก็บหาจากป่าร่วมกับชุมชน
- 2) คัดเลือกพื้นที่ที่จะทำการปลูกและเกษตรกรนำร่อง
- 3) วางแผนการจัดการร่วมกัน (การปลูก การจัดการปุ๋ย การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว)
- 4) ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ร่วมกับชุมชน
- 5) ติดตามความก้าวหน้าและสรุปผลการดำเนินงานร่วมกับชุมชน

กิจกรรมที่ 3 การศึกษาและพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก/ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพด้านการผลิตและการจัดการเพื่อเสริมรายได้

พื้นที่ดำเนินงาน : 3 แห่ง ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ สบเมย และห้วยเขย่ง

วิธีการดำเนินงาน

- 1) กลุ่มผู้ปลูกพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพ 2 แห่ง
 - 1.1) ศึกษาข้อมูลและคัดเลือกชนิดพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพสำหรับการปลูกเพื่อสร้างรายได้ร่วมกับชุมชนในพื้นที่ศึกษา โดยพิจารณาชนิดพืชที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
 - 1.2) รวบรวมสมาชิกชุมชนที่มีความสนใจในการเพาะปลูกพืชท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่
 - 1.3) ชี้แจงและสร้างความเข้าใจร่วมกับกลุ่มสมาชิก และวางแผนการปลูกและการจัดการพืชท้องถิ่นแต่ละชนิดร่วมกับชุมชนในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่อง

- 1.4) ปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานที่ได้วางร่วมกัน และการติดตามผลจากการปฏิบัติงาน
- 1.5) สรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางในการดำเนินงานต่อไป
- 2) กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น 1 แห่ง
 - 2.1) รวบรวมสมาชิกชุมชนที่มีความสนใจเข้าร่วมกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น (กลุ่มใหม่)
 - 2.2) ชี้แจงและสร้างความเข้าใจร่วมกับสมาชิกกลุ่ม และวางแผนการดำเนินงานร่วมกันในการพัฒนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น โดยกลุ่มผู้ผลิตต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ตามหลักวิชาการ และมีแผนการเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่ม เช่น การอบรมให้ความรู้ การอบรมเชิงปฏิบัติการ (กลุ่มเดิมและกลุ่มใหม่)
 - 2.3) ปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานที่ได้วางร่วมกัน และการติดตามผลจากการปฏิบัติงาน
 - 2.4) สรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

โครงการย่อยที่ 3 การศึกษารูปแบบการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นในป่ารอบชุมชน

พื้นที่ดำเนินงาน : จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ปากกล้วย ศรีศรีรักษ์ และขุนกอง

วิธีการดำเนินงาน

- 1) การศึกษาสังคมพืชและปัจจัยแวดล้อมของสภาพป่าในปัจจุบัน
 - 1.1) ทำการคัดเลือกพื้นที่ป่ารอบชุมชนและใช้ประโยชน์ในชุมชนที่เป็นตัวแทนที่ดี เพื่อวางแผนแปลงตัวอย่าง โดยขนาดแปลงและจำนวนแปลงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพื้นที่
 - 1.2) ทำการเก็บข้อมูลด้านสังคมพืชและองค์ประกอบชนิดพันธุ์ โดยทำการวัดความโตทางเส้นผ่านศูนย์กลางเพียงอก หรือ DBH (Diameter at Breast Height) ความสูง (Height) และระบุชนิดพืชทั้งหมดที่พบในแปลงตัวอย่าง
 - 1.3) ทำการเก็บข้อมูลปัจจัยแวดล้อมบางประการ โดยเน้นไปที่ปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ปัจจัยด้านดิน และปริมาณแสง ซึ่งเป็นปัจจัยแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืช
 - 1.4) นำข้อมูลด้านพืชที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณ ได้แก่ ความหนาแน่น (Density, D) ความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density, RD) ความถี่ (Frequency, F) ความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency, RF) ความเด่น (Dominance, Do) ความเด่นสัมพัทธ์ (Relative Dominance, RDo) ค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ (Importance Value Index, IVI) และ ค่าดัชนีความหลากหลายของชนิดพรรณ (species Diversity index, H') โดยใช้สมการของ Shannon – Wiener (Magurran, 1988) และ วิเคราะห์เชิงคุณภาพ ได้แก่ การจัดทำบัญชีรายชื่อพันธุ์ไม้ทั้งหมด (Species list) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะสภาพป่าในปัจจุบัน
 - 1.5) นำข้อมูลจำนวนและชนิดของพืชที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศป่าและการใช้ประโยชน์ในชุมชนมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อม ด้วยวิธี Canonical Correspondence Analysis (CCA) โดยใช้โปรแกรม PC - ORD 6 (McCune and Mefford, 2011) เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และปลูกฟื้นฟูพืชแต่ละชนิดได้อย่างเหมาะสม

- 2) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการป่าเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่สอดคล้องกับชุมชน
 - 2.1) ทำการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และด้านกฎหมาย รวมถึงความต้องการและแนวทางในการอนุรักษ์ พื้นที่ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบใช้เกณฑ์กำหนดเป็น ร้อยละ และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้รู้ประวัติ ประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมและทราบการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในชุมชน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชน
 - 2.2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ 1) Frequencies เพื่อแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าและพืชท้องถิ่น จากอดีตจนถึงปัจจุบันของ 2) Descriptives เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าความคาดเคลื่อนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่ารอบชุมชน โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS (อรุณี, 2553)
 - 2.3) นำข้อมูลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญและสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพป่ารอบชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างยั่งยืน
 - 2.4) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมด มาประชุมร่วมกับชุมชนเพื่อวางแผนและกำหนดรูปแบบในการจัดการป่ารอบชุมชนอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักกฎหมาย
 - 2.5) นำแผนการจัดการป่ารอบชุมชนและพืชท้องถิ่นที่ได้มาสู่การทดลองปฏิบัติร่วมกับชุมชน โดยมีการเก็บข้อมูล การติดตามร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
 - 2.6) สรุปผลการดำเนินงานและสรุปบทเรียนร่วมกัน

โครงการย่อยที่ 4 การศึกษาและพัฒนาการปกป้องคุ้มครองพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน

พื้นที่ดำเนินงาน : ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 1 แห่ง ได้แก่ หุ่นหลวง (บ้านห้วยอีค่าง)

วิธีการดำเนินงาน

- 1) การศึกษารูปแบบหรือแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเพื่ออนุรักษ์ พื้นที่ และคุ้มครองทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน เช่น พื้นที่คุ้มครองสมุนไพรและถิ่นกำเนิด และป่าชุมชน เป็นต้น
- 2) ศึกษาข้อมูลและแนวทางในการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพและถิ่นกำเนิดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ หรือผลการดำเนินงานในพื้นที่อนุรักษ์ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว หรือจากผลงานวิจัย
- 3) ประชุมชี้แจงร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินการที่นำไปสู่การปกป้องคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

- 4) จัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกัน เช่น สำรวจและกำหนดขอบเขตพื้นที่ สำรวจข้อมูลความหลากหลายของพืชท้องถิ่นรวมทั้งภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้อง
- 5) การปฏิบัติตามแผนงานการผลักดันในการปกป้องคุ้มครองพืชท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 6) สรุปผลและถอดบทเรียนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานระยะต่อไป

